

Υπόθεση C-415/20

Σύνοψη αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

7 Σεπτεμβρίου 2020

Αιτούν δικαστήριο

Finanzgericht Hamburg (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

20 Αυγούστου 2020

Προσφεύγουσα:

Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions GmbH

Καθού:

Hauptzollamt Hamburg

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης

Προσφυγή με αίτημα την καταβολή τόκων για παρανόμως μη χορηγηθείσες επιστροφές κατά την εξαγωγή και για παρανόμως επιβληθείσες κυρώσεις

Αντικείμενο και νομική βάση της προδικαστικής παραπομπής

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχουν τα κράτη μέλη υποχρέωση, βάσει του δικαίου της Ένωσης, να επιστρέφουν εντόκως δασμούς που εισπράχθηκαν κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, ακόμη και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο λόγος της επιστροφής δεν είναι μια διαπίστωση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι η νομική βάση συνιστά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά η ερμηνεία, από το Δικαστήριο, μιας κλάσεως (ή διακρίσεως) της Συνδυασμένης Ονοματολογίας;

2. Μπορούν οι αναπτυχθείσες από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρχές που διέπουν την αξίωση καταβολής τόκων βάσει του δικαίου της Ένωσης να εφαρμοστούν και επί της καταβολής επιστροφών κατά την εξαγωγή, τις οποίες η αρχή ενός κράτους μέλους αρνήθηκε να καταβάλει κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΚ) 800/1999 της Επιτροπής, της 15ης Απριλίου 1999, για τις κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ 1999, L 102, σ. 11), αιτιολογική σκέψη 65, άρθρα 49 και 51

Παρατιθέμενες εθνικές διατάξεις

Abgabenordnung (φορολογικός κώδικας, στο εξής: ΑΟ), και ειδικότερα τα άρθρα 37, 233 και 236

Gesetz zur Durchführung der gemeinsamen Marktorganisationen und der Direktzahlungen (νόμος για την εφαρμογή των κοινών οργανώσεων των αγορών και των άμεσων ενισχύσεων) (Marktorganisationsgesetz – στο εξής: MOG), άρθρα 6 και 14

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας

- 1 Η προσφεύγουσα εξήγγε σφάγια πουλερικών προς τρίτες χώρες. Κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουνίου 2012, το καθού Hauptzollamt (κεντρικό τελωνείο) αρνήθηκε να χορηγήσει στην προσφεύγουσα επιστροφές κατά την εξαγωγή για τα εξαχθέντα εμπορεύματα με την αιτιολογία ότι τα εξαχθέντα προϊόντα δεν είχαν ποιότητα σύμφωνη με τα συναλλακτικά ήθη, διότι τα σφάγια πουλερικών δεν ήταν πλήρως μαδημένα ή είχαν πάρα πολλά εντόσθια, και, επιπλέον, επέβαλε στην προσφεύγουσα κύρωση με την αιτιολογία ότι είχε ζητήσει μεγαλύτερη από την οφειλόμενη επιστροφή κατά την εξαγωγή.
- 2 Λαμβάνοντας υπόψη ότι το Finanzgericht Hamburg (φορολογικό δικαστήριο του Αμβούργου) αποφάνθηκε –βάσει της ερμηνείας που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Gebr. Stolle (C-323/10 έως C-326/10, EU:C:2011:774), επί των διακρίσεων 0207 1210 και 0207 1290 του παραρτήματος I του κανονισμού (ΕΟΚ) 3846/87 της Επιτροπής, της 17ης Δεκεμβρίου 1987, που καθορίζει την ονοματολογία των γεωργικών προϊόντων για τις επιστροφές κατά την εξαγωγή (ΕΕ 1987, L 366, σ. 1)– ότι η παρουσία λίγων πτίλων δεν έχει επιπτώσεις για τη χορήγηση της επιστροφής κατά την εξαγωγή και ότι επιτρέπεται να υπάρχουν στο σφάγιο το πολύ μέχρι τέσσερα συνολικά τεμάχια από τα καθοριζόμενα στον κανονισμό αυτό είδη εντοσθίων, το καθού

Hauptzollamt χορήγησε στην προσφεύγουσα τις ζητηθείσες επιστροφές κατά την εξαγωγή και επέστρεψε τις επιβληθείσες κυρώσεις.

- 3 Κατόπιν αυτού, η προσφεύγουσα ζήτησε από το καθού Hauptzollamt να της καταβάλει, για τις παρανόμως μη καταβληθείσες στο παρελθόν επιστροφές κατά την εξαγωγή και για τις παρανόμως επιβληθείσες κυρώσεις, τόκους για την περίοδο των μη καταβληθεισών επιστροφών και των επιβληθεισών κυρώσεων, το δε αίτημά της αυτό απορρίφθηκε από το καθού Hauptzollamt. Το Hauptzollamt απέρριψε επίσης την ασκηθείσα κατά της απορριπτικής απόφασης διοικητική προσφυγή. Κατόπιν αυτών, η προσφεύγουσα άσκησε ένδικη προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της παραπομπής

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος: τόκοι επί αχρεωστήτως καταβληθεισών και επιστραφεισών κυρώσεων

- 4 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλεστεί εθνικές διατάξεις προς στήριξη του αιτήματός της περί καταβολής τόκων. Σύμφωνα με το άρθρο 233, εδάφιο 1, του ΑΟ, για τις αξιώσεις από φορολογική οφειλή, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι αξιώσεις επιστροφής δυνάμει του άρθρου 37, παράγραφος 2, εδάφιο 1, του ΑΟ, καταβάλλονται τόκοι μόνο στο μέτρο που αυτό προβλέπεται από τον νόμο. Όμως, το άρθρο 236 του ΑΟ, το οποίο μπορεί να ληφθεί, συναφώς, υπόψη, δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, στο μέτρο που προϋποθέτει δικαστική διεκδίκηση το ποσού της επιστροφής επί του οποίου υπολογίζονται οι τόκοι, κάτι που δεν συνέβη, ωστόσο, εν προκειμένω. Μόνο σε τέτοια περίπτωση δύναται να γεννηθεί αξίωση καταβολής τόκων από της εκκρεμοδικίας, δηλαδή από της κοινοποιήσεως της προσφυγής στον καθού. Ο κανονισμός 800/1999 δεν περιέχει επίσης νομική βάση επί της οποίας η προσφεύγουσα θα μπορούσε να στηρίξει το αίτημά της.
- 5 Ωστόσο, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν (εισαγωγικοί) δασμοί εισπράττονται κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, υφίσταται υποχρέωση των κρατών μελών, απορρέουσα από το δίκαιο της Ένωσης, να καταβάλουν στους έχοντες δικαίωμα επιστροφής φορολογούμενους τους αναλογούντες τόκους, οι οποίοι υπολογίζονται από την ημερομηνία κατά την οποία οι φορολογούμενοι αυτοί κατέβαλαν τους επιστραφέντες δασμούς (απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2017, Wortmann, C-365/15, EU:C:2017:19, διατακτικό). Η εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου αποτελεί συνέχεια σειράς αποφάσεων με τις οποίες το Δικαστήριο υποχρέωσε τα κράτη μέλη, βάσει του δικαίου της Ένωσης, όχι μόνον να επιστρέψουν τους δασμούς που εισπράχθηκαν κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά και να αποκαταστήσουν τη ζημία που υπέστη ο ιδιώτης λόγω της μη διαθεσιμότητας χρηματικών ποσών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Zuckerfabrik Jülich, C-113/10, C-147/10 και C-234/10, EU:C:2012:591, σκέψη 65), οφείλονται δε τόκοι, κατ' αρχήν, για το χρονικό διάστημα μεταξύ της ημερομηνίας της αχρεώστητης καταβολής του

επίδικου φόρου και της ημερομηνίας επιστροφής του τελευταίου (βλ. απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, Irimie, C-565/11, EU:C:2013:250, σκέψη 28).

- 6 Βεβαίως, οι κυρώσεις που στηρίζονται στο άρθρο 51 του κανονισμού 800/1999 δεν συνιστούν δασμούς, αλλά πρόστιμα. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο δεν αμφιβάλλει ότι η παρατιθέμενη στην ανωτέρω σκέψη νομολογία του Δικαστηρίου, ερμηνευόμενη κατά τρόπο ευρύ και γενικό, έχει την έννοια ότι δεν είναι καθοριστικός ο νομικός χαρακτηρισμός της κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης προβλεφθείσας από αρχή κράτους μέλους υποχρέωσης, δημοσίου δικαίου, προς καταβολή χρηματικού ποσού ως (εισαγωγικού) δασμού, φόρου ή, όπως εν προκειμένω, κυρώσεως.
- 7 Αντιθέτως, είναι αμφίβολο από πλευράς δικαίου της Ένωσης αν η ανωτέρω περιγραφείσα υποχρέωση των κρατών μελών υφίσταται και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η επιστροφή δεν στηρίζεται σε διαπίστωση του Δικαστηρίου ότι η νομική βάση συνιστά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά, όπως εν προκειμένω, (απλώς) σε ερμηνεία από το Δικαστήριο μιας κλάσεως (ή διακρίσεως) της Συνδυασμένης Ονοματολογίας.
- 8 Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, το στοιχείο της αντισταθμίσεως των οικονομικών μειονεκτημάτων που υφίστανται οι ιδιώτες λόγω της μη διαθεσιμότητας χρηματικών ποσών, το οποίο έχει επανειλημμένως επισημάνει το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, Irimie, C-565/11, EU:C:2013:250, σκέψη 21), θα έπρεπε να εφαρμοστεί και στην υπόθεση της κύριας δίκης. Πράγματι, η προσφεύγουσα υπέστη ζημία λόγω του ότι δεν διέθετε, υπό μορφή ρευστών διαθέσιμων, τους οικονομικούς πόρους τους οποίους έπρεπε να συγκεντρώσει για να καταβάλει τις παρανόμως επιβληθείσες κυρώσεις.
- 9 Όσον αφορά το χρονικό σημείο κατά το οποίο αναπτύσσει αποτελέσματα η ερμηνεία στην οποία προβαίνει το Δικαστήριο σε εκτέλεση της αρμοδιότητας που του παρέχει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, προκύπτει, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ότι η ερμηνεία αυτή διαφωτίζει και αποσαφηνίζει, οσάκις παρίσταται ανάγκη, την έννοια και το περιεχόμενο της σχετικής διατάξεως, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να νοηθεί και να εφαρμοστεί από τη χρονική στιγμή της θέσεώς της σε ισχύ, όπερ συνεπάγεται ότι η διάταξη που ερμηνεύθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί και πρέπει να εφαρμοστεί από τον δικαστή ακόμη και σε έννομες σχέσεις που γεννήθηκαν και διαμορφώθηκαν πριν από την απόφαση που έκρινε επί της αιτήσεως ερμηνείας, εφόσον συντρέχουν, κατά τα λοιπά, οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν να αχθεί ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων μια διαφορά σχετικά με την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1998, IN. CO. GE.'90 κ.λπ., C-10/97 έως C-22/97, EU:C:1998:498, σκέψη 23). Επομένως, η ερμηνεία που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Gebr. Stolle (C-323/10 έως C-326/10, EU:C:2011:774), επί των διακρίσεων 0207 1210 και 0207 1290 του παραρτήματος I του κανονισμού 3846/87 αναπτύσσει αποτέλεσμα *ex tunc*, πράγμα το οποίο έχει ως συνέπεια ότι η κύρωση που επιβλήθηκε στην

προσφεύγουσα είναι εξαρχής αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης και, ως εκ τούτου, επιβλήθηκε κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος: τόκοι επί επιστροφών κατά την εξαγωγή οι οποίες καταβλήθηκαν με καθυστέρηση

- 10 Καμία διάταξη του δικαίου της Ένωσης δεν προβλέπει αξίωση καταβολής τόκων σε περίπτωση αδικαιολόγητης καθυστέρησης καταβολής της επιστροφής κατά την εξαγωγή. Ειδικότερα, όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, το άρθρο 49, παράγραφος 8, του κανονισμού 800/1999 δεν διευκρινίζει ποια δικαιώματα παρέχονται στον εξαγωγέα όταν έχει παρέλθει η εκεί προβλεπόμενη προθεσμία και η αρχή του κράτους μέλους δεν έχει καταβάλει την επιστροφή κατά την εξαγωγή. Επομένως, φαίνεται ότι εναπόκειται κατ' αρχήν στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ρυθμίσει τις προϋποθέσεις καταβολής τόκων για κρατικές επιδοτήσεις που καταβλήθηκαν με καθυστέρηση.
- 11 Το εθνικό δίκαιο δεν αναγνωρίζει γενική αρχή του δικαίου η οποία να αφορά την καταβολή (εύλογων) τόκων για καθυστερούμενες κρατικές παροχές, αλλά μόνο την καταβολή τόκων σε συνάρτηση με σαφώς καθορισμένες καταστάσεις. Εν προκειμένω, θα μπορούσε, κατ' αρχήν, να εφαρμοστεί το άρθρο 14, παράγραφος 2, του MOG σε συνδυασμό με το άρθρο 236 του ΑΟ. Συναφώς, απαιτείται επίσης εκκρεμοδικία (βλ. σκέψη 4 ανωτέρω), η οποία όμως δεν υπήρχε εν προκειμένω ελλείψει ασκήσεως προσφυγής περί επιστροφής των κυρώσεων.
- 12 Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα έλαβε τις επιστροφές κατά την εξαγωγή τις οποίες edικαιούτο βάσει του δικαίου της Ένωσης για τα εξαχθέντα σφάγια πουλερικών με σημαντική χρονική καθυστέρηση, υπέστη ζημίες λόγω της μη διαθεσιμότητας των εν λόγω χρηματικών ποσών. Επομένως, βρέθηκε σε κατάσταση ανάλογη με εκείνη ενός υποκείμενου στον φόρο στον οποίο επιβάλλεται υποχρέωση καταβολής φόρων κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.
- 13 Το Δικαστήριο έχει τονίσει το στοιχείο της υπάρξεως «κάποιας ισορροπίας» μεταξύ, αφενός, της καταστάσεως των επιχειρηματιών οι οποίοι, λόγω σφάλματος, έτυχαν πλεονεκτήματος κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης και, αφετέρου, της καταστάσεως των επιχειρηματιών οι οποίοι, λόγω σφάλματος, υπέστησαν ζημία κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2017, Wortmann, C-365/15, EU:C:2017:19, σκέψη 29). Κατά την αιτιολογική σκέψη 65 του κανονισμού 800/1999, για να υπάρχουν εγγυήσεις για την ίση μεταχείριση των εξαγωγέων στα κράτη μέλη, πρέπει, όσον αφορά τις επιστροφές κατά την εξαγωγή, να προβλεφθεί ρητώς η απόδοση εντόκως από τον δικαιούχο κάθε αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού. Σύμφωνα με την εν λόγω απαίτηση του δικαίου της Ένωσης, ο εθνικός νομοθέτης προέβλεψε στο άρθρο 14, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του MOG ότι τα δικαιώματα επιστροφής πλεονεκτημάτων τοκίζονται από το χρονικό σημείο της γενέσεώς τους. Η διαμόρφωση της εσωτερικής έννομης τάξεως με βάση την αρχή της ισορροπίας θα μπορούσε επίσης να υπαγορεύει την παροχή της δυνατότητας σε επιχειρηματία

να αξιώσει την καταβολή τόκων ήδη από τον χρόνο της παράνομης αρνήσεως καταβολής της επιστροφής κατά την εξαγωγή, διότι, άλλως, η επισημανθείσα από το Δικαστήριο πτυχή της υπάρξεως «κάποιας ισορροπίας» μεταξύ της καταστάσεως του επιχειρηματία και της καταστάσεως των τελωνειακών αρχών θα υλοποιούνταν με απολύτως ατελή τρόπο.

- 14 Πάντως, το κράτος μέλος προέβλεψε, τουλάχιστον, στο άρθρο 14, παράγραφος 2, του MOG, ότι τα δικαιώματα παροχής πλεονεκτημάτων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, σημείο 1a, του MOG, και οι επιστροφές κατά την εξαγωγή, τοκίζονται από της εκκρεμοδικίας, δηλαδή από της κοινοποιήσεως της προσφυγής στον καθού. Επομένως, ο επιχειρηματίας έχει, τουλάχιστον εν μέρει, δικαίωμα επαρκούς αποζημιώσεως για την οικονομική ζημία που υπέστη λόγω της καθυστέρησεως του κράτους μέλους, κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, να καταβάλει τις επιστροφές κατά την εξαγωγή. Όμως, εν προκειμένω, όπως έχει ήδη επισημανθεί (βλ. σκέψη 4 ανωτέρω), η προσφεύγουσα δεν προέβαλε, μέσω προσφυγής, το δικαίωμα για επιστροφή κατά την εξαγωγή.
- 15 Το φαινόμενο ένας επιχειρηματίας να μην διεκδικεί δικαστικώς το δικαίωμά του για επιστροφές κατά την εξαγωγή, αλλά να προσφεύγει απλώς σε πρώτο στάδιο ενώπιον της τελωνειακής αρχής του κράτους μέλους, είναι σύνηθες στην πράξη, όταν οι ενδιαφερόμενοι, για λόγους οικονομίας της διαδικασίας, αναμένουν την έκβαση μιας αντιπροσωπευτικής δικαστικής διαδικασίας. Στην περίπτωση αυτή, ο επιχειρηματίας δεν μπορεί, σε περίπτωση θετικής εκβάσεως της αντιπροσωπευτικής διαδικασίας, να αξιώσει τόκους βάσει του εθνικού δικαίου, γεγονός που δικαιολογείται με το σκεπτικό ότι η απόφαση του επιχειρηματία να μην διεκδικήσει το δικαίωμα μέσω ένδικης προσφυγής, αλλά να αναμείνει την έκβαση μιας αντιπροσωπευτικής διαδικασίας, συνιστά αυτόβουλη απόφαση του επιχειρηματία αυτού, ο οποίος πρέπει στη συνέχεια να υποστεί τις έννομες συνέπειες, ήτοι την παραίτηση από την αξίωση καταβολής τόκων βάσει του άρθρου 236 του ΑΟ.